

Mária Magdolna megfordulása*

Heidl György

János evangéliuma szerint a feltámadt Jézus azt mondja Máriának: „Ne érints meg! Még nem mentem föl Atyámhoz” (J 20,14), Máté szerint viszont az asszonyok leborultak Jézus előtt, és átkarolták a lábát. (Mt 28,9) A két evangélium elbeszéléseinek eltéréseivel, a Mária Magdolnához intézett különös szavakkal, valamint Jézusnak Mária érintését elhárító, az asszonyok érintését viszont elfogadó, ellentmondásosnak tűnő viselkedésével számos egyházatya foglalkozott, mégpedig sokszor jelentősen eltérő magyarázatokat adva.

A modern exegéták általában a *mé mou haptou* kifejezés (J 20,17) pontos jelentésének megállapítására törekcsenek, és a legkülönbébb eredményekre jutnak, miközben teológiai mélységükben nem múlják felül az atyák értelmezéseit. A teológiai magyarázatok kiváló összefoglalását és elemzését adja Reimund Bieringer,¹ aki szerint a kifejezés csak azt jelenti: „Ne próbálj megérinteni”, „Ne gyere közelebb hozzám”, s arra vonatkozik, hogy Máriának azonnal el kell mennie a tanítványokhoz, hogy hírt vigyen Krisztus feltámadásáról. A szerző ezért tévesnek tartja azt a nyugati exegetikai és ikonográfiai hagyományt, amely a mondatot Mária és Jézus kapcsolatában értelmezi, és nem Mária és a tanítványi közösség viszonyában.

Az alábbiakban ettől eltérő értelmezést fogok adni az általam legvalószínűbbnek tartott patrisztikus magyarázatokra alapozva, azokon olykor túllépve. Kiemelem a János-evangélium elbeszélésének konverziós elemeit, melyeknek megértéséhez figyelembe kell vennünk az ősegyház liturgikus életét.

Jeromos magyarázata

Jeromos a Máté által használt időmegjelölés, *vespere sabbati* (Mt 28,1) alapján feltételezi, hogy Jézus még szombaton este megjelent az asszonyoknak, amikor Mária Magdolna és a másik Mária kiment a sírhoz, János pedig a szombatra következő első nap reggelétől (*mane una sabbati* — J 20,1) kezdi az események elbeszélését, s először

* A konferencián elhangzott előadás a jelen formájában *Érintés: Szó és kép a korai keresztény misztikában* című könyvem egyik fejezetének rövidített változata (Kairosz Kiadó, Budapest 2011. 49–74). — A könyv és a jelen tanulmány az OTKA K 81278 „Teológiai antropológia a patrisztikus korban” című kutatói pályázat keretében készült.

¹ „Noli me tangere and the New Testament. An Exegetical Approach”, in *Noli me tangere. Mary Magdalene: One Person, Many Images. Exhibition Maurits Sabbe Library, 23 February–30 April 2006, Faculty of Theology, K. U. Leuven*, Peeters, Leuven 2006. (Documenta Libraria XXXII*) 13–27.

Mária Magdolna és Jézus újabb találkozásáról számol be.² Tehát ugyanaz a Mária Magdolna, aki este már találkozott Jézussal, éjszaka visszatért, meglátta az elmozdított kőtömböt, elfutott Péterhez és Jánoshoz, hogy elmondja nekik: „Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették.” (J 20,2) Ezzel kapcsolatban természetesen azonnal felmerülhetne a kérdés: ha Mária előző este találkozott a feltámadt Krisztussal, akkor néhány órával később, másnap hajnalban, az üres sírt látva miért gondolta, hogy a testet elvitték onnan? A kérdést ilyen formában nem teszi fel Jeromos, bár igyekszik választ találni a nyilvánvaló nehézségre: „Az asszony tévedése jámborsággal párosult. Jámborsága abban állt, hogy az után vágyott, akinek ismerte fölségét. Tévedése abban, hogy így szólt: «Elvitték az Urat a sírból, és nem tudjuk, hová tették.»” (*Ep.* 120.5)

A magyarázat a folytatásban még nehézkesebbé válik. Az angyaloknak válaszoló „Mária Magdolna elámulva annyira megbénult, hogy — a csodáktól megrémülve — hite mintegy homályba borult, s még az angyalok jelenlétének sem hitt, hanem asszonyi módon felelt.” E „bénultság” miatt elfelejt, hogy találkozott az Úrral, amit a tudós szerzetes hősiesen számon is kér rajta: „«Nem tudom — mondja —, hová tették.» Hogyhogy nem tudod, hiszen nemrég még imádtad?” Magdolna sírós, esendő, gyöngye hitű, feledékeny, ijedős, ingatag, kapkodó, ámuldozó, aki „elbizonytalánodott, ámulatba esett, hol ide, hol oda forgatta a fejét”. „Micsoda tudatlanság!” — kiált fel a bölcs Jeromos Magdolna azon téves feltételezése miatt, hogy esetleg a kertész vitte el a testet. Szinte magunk előtt látjuk, amint fejét ingatva, mosolyogva diktálja az írónak: „Akit egy szakasz katona őrzött, akinek sírjánál angyalok álltak, arról azt hiszi, egy kertész vitte el.” És még képtelenebb az, amit Magdolna kér, tudniillik, hogy elvihesse magával a testet, hiszen „nem veszi számba az asszonyi gyengeséget, s azt hiszi, olyan erős, hogy egy felnőtt férfi testét, amelyet ... ezer mérő mirhával kentek be, egy félénk asszony el tudja vinni.” Nem kétséges, Jeromos Magdolnánál jobban ismeri a női gyengeséget, hiszen azon sem csodálkozik, hogy az asszony Jézust felismerve nem úgy szólítja őt, „Uram”, ami a Messiásnak kijáró megszólítás volna, hanem egyszerűen így: „Rabbóni, vagyis Mester!” Mindez ugyanis Magdolna lelkiállapotának tudható be, aki teljesen megzavarodva a kertészt nevezi Úrnak, a feltámadottat pedig csak Mesternek. Mindezek után nem csoda, hogy a feltámadt Istenfia nem engedi meg neki, hogy megérintse. Jézus szavai tehát azt jelentik: „Akiről azt hiszed, hogy halott, azt élőként nem érintheted meg. Ha még mindig nem hiszed, hogy fölmentem Atyámhoz, hanem úgy véled, csaló emberek elvittek, nem vagy méltó arra, hogy megérints.” (*Ep.* 120.5)

Az értelmezés kiindulópontjául választott feltételezés, mely szerint Máté a szombat éjjel, János pedig a vasárnap hajnalban és azt követően lezajlott eseményeket mondja el, rákényszeríti Jeromost arra, hogy az így keletkezett ellentmondásokat Mária Magdolna lelkialkatára vezesse vissza, noha azok éppenséggel az értelmezés tévesen vá-

² *Ep.* 120. Korábban az *Ep.* 59-ben is foglalkozott az exegetikai nehézséggel. Jeromos hivatkozott leveleit TAKÁCS László (Szenzár Kiadó, Budapest 2005) fordításában, szükség esetén változtatásokkal idézem.

lasztott alapfeltevésével meggyőzőbben magyarázhatók. Ha ugyanis János elbeszélését önmagában tekintjük, akkor semmi szokatlant, érthetlent, betegeset nem találunk Magdolna viselkedésében. Ha viszont Máté alapján föltesszük, hogy az a Magdolna, akiről János beszél, már találkozott a Feltámadottal, akkor az asszony, akiből Jézus hét ördögöt űzött ki (Mc 16,9; vö. L 8,2), legalábbis gyenge idegzetűnek és kórosan feledékenynek bizonyul, hiszen a halott Jézust keresve képes tökéletesen megfelelni néhány órával korábbi találkozásáról a feltámadt Jézussal.

Szintén kétségbe vonható Jeromos egy másik feltevése. Sok modern exegétához hasonlóan magától értődőnek tartja, hogy Péter és János az összehajtogatott gyolcsokat és a halott fejét takaró kendőt látva hitték, hogy Jézus feltámadt.³ János elbeszélése ugyanis nem feltétlenül támasztja alá ezt a magyarázatot. Már a mondat közvetlen folytatása világossá teszi, hogy ez a hit nem lehetett a feltámadásba vetett hit (J 20,9), másfelől érthetetlen volna, hogy Péter és János, ha már hitt a feltámadásban, miért zárkózik be félelmében a többiekkel együtt a terembe. (20,19) A szöveg legegyszerűbb, legközvetlenebb olvasata kínálja a legvalószínűbb választ arra a kérdésre, hogy mi a két tanítvány hitének a tárgya. Magdolna elmondta nekik, hogy üres a sír, elvitték az Úr testét, és nem tudja hová tették. (20,13) Ők odafutottak, látták az elmozdított követ, látták az összehajtogatott gyolcsokat és a szemfedőt, és hitték, hogy valóban elvitték onnan Jézus testét.⁴

Ambrus magyarázata

Ambrus másként igyekszik megoldani ugyanezeket a nehézségeket.⁵ Egyértelműen kizárja a Jeromos szívéhez közelálló értelmezési lehetőséget, mondván: „Lehetetlen volt, hogy ugyanaz a Magdolna előbb tudjon, később ne tudjon.” (*Exp. Lc.* 10.153) Voltak asszonyok, akik már tudtak a feltámadásról, róluk mondja Máté, hogy az Úr lábához borultak. Igaz, Máté szerint köztük volt Mária Magdolna is, de amint az evangéliumok tanúsága szerint több Mária volt az asszonyok között, úgy „talán több magdalai is volt ott ugyanazzal a személynévvel”.

³ Másokhoz hasonlóan a két szélesebb körben ismert magyar nyelvű János-kommentár szerzője is hasonló véleményen van. BOLYKI János értelmezésében Mária, Péter és János a hitre jutás három fokozatát jeleníti meg. A kiváló kommentár szerzője szerint az üres sírt és az összehajtogatott gyolcsokat látva János a feltámadásba vetett hit teljességére jutott („*Igaz tanúvallomás*”. *Kommentár János evangéliumához*. Osiris Kiadó, Budapest 2001. 511–512). GÁL Ferenc inkább a feltámadásba vetett hit kezdeményének tartja János hitét, és árnyaltabban fogalmaz: a sír üres volta „majd belejátszik a feltámadás hitébe.” (*János evangéliuma*. Szent István Társulat, Budapest 1987. 338). Egyikük sem szentel azonban különösebb figyelmet a 9. vers vallomásának: „Még nem értették (*udepó gar édeisan*) ugyanis az Írást, hogy fel kell támadnia halottaiból.”

⁴ Így értette Szent Ágoston is, ld. *Sermo* 246.2.

⁵ *Exp. Lc.* 10. könyv. M. Adriaen kiadásának [CC 14] szövegét, de az egyszerűség kedvéért a *Patrologia Latina*-kiadás fejezetfelosztását követem. Fontos párhuzamos helyek Ambrusnál: *Isaac* 5.43; *De fide* 4.2.24.

A „két Mária Magdolna”-elmélet a püspöknek gazdag rétorikai és pasztorációs lehetőségeket biztosít, hiszen így a jeromoszi lélekboncolgatást elkerülve összehasonlíthatja a hívő Magdolnát a nem hívő Magdolnával. Az egyik megérinti az Úr lábát, a másiknak Jézus megtiltja az érintést. Az egyik angyalt láthatott, a másik először a sírnál járva nem látott senkit. Az egyik az Úr feltámadásáról, a másik a test elrablásáról visz hírt a tanítványoknak. Az egyik örül, a másik zokog. Az egyiknek dicsőségben jelenik meg Krisztus, a másik még a halottat keresi. Az egyik látja az Urat, és hisz, a másik képtelen felismerni, noha látja. Az egyik hívő lélekben imádja, a másik érzelmi bizonytalanságban gyászolja. Ez utóbbi Mária Magdolna tehát nem érintheti meg az Urat, „hiszen nem testi érintéssel, hanem hittel érintjük Krisztust. «*Ugyanis még nem mentem fel*», mondja, «*Atyámhoz*», azaz, neked, aki a holtak között keresed az élő, még nem mentem fel, úgyhogy elküldi az erősebbekhez, hogy hirdessék neki a feltámadást, és a példájukon megtanuljon hinni”. (*Exp. Lc. 10.155*) Krisztust azok érintik meg, akik nem a földön, hanem a mennyben, az Atya jobbján keresik, akik nem testük, hanem lelkük szemével meglátják őt odafönt. Magdolna képtelen volt meglátni Krisztust az Atyánál, ezért nem érinthette meg, hiszen „képtelen volt megérinteni, mivel képtelen volt meglátni: aki ugyanis lát, megérint”. (*Uo. 10.159–160*)

Az érintés tehát Krisztus isteni természetének értelmi megpillantása, amire Mária Magdolna nem volt még képes. Hite fokról-fokra növekedett, de nem lett teljessé. A halott Krisztust kereste, ezért nem ismerte fel az élő. Amikor Jézus megszólította, még általánosságban asszonynak nevezve őt, a kertésznek vélt Krisztust Úrnak mondja, ami jelzi, hogy a hite ugyan még bizonytalan, a gondolatai tévesek, de a beszéde nem csalárd, hiszen az Isten Fiát illető megszólítással fordult Jézushoz. Ezért Jézus immár a saját nevéen szólítja, amire Mária felismeri az élő Jézust, de még nem úgy, mint akiben az istenség teljessége lakozik (Kol 2,9), hanem csak mint Mestert. Magdolna nem érintheti őt, de nem azért, mert nem érdemli meg, mint Jeromos feltételezi, hanem, mert nincs meg benne az a teljes, tökéletes hit, amely maga az érintés: az az érintés, amellyel a vér folyásos asszony érintette meg Krisztus ruhájának szegélyét, és ezért azonnal meggyógyult.⁶

Ambrus tud olyan értelmezésről is, mely szerint Krisztus azért nem akarta, hogy Magdolna megérintse, mert még nem kapta vissza azt a *spiritust*, amelyet felajánlott az Atyának: „Tudjuk, egyesek e helyről azt gondolják: azért nem akarta Krisztus, hogy megérintse, mivel még nem kapta meg azt a *spiritust*, amelyet az Atyának ajánlott, úgyhogy egyelőre még nem érinthette meg.” Ez az értelmezés könnyen azonosítható: Órigenés a forrása.⁷

⁶ Ambrus ehhez hasonló, szép magyarázata még *Expl. Ps. 45, 24.2–3*.

⁷ Az értelmezés megtalálható Marius VICTORINUS *Adv. Ar.* III, 15, 15–25-ben, ahol valószínűleg Órigenést követi. Ambrus jól ismerte azokat az órigenési munkákat, amelyekben e magyarázat megjelenik, amit egyéb párhuzamok is igazolnak, ld. Henri-Charles PUECH — Pierre HADOT: „L’Entretien d’Origène avec Héraclide et le commentaire de Saint Ambroise sur l’Évangile de Saint Luc”, *Vigiliae Christianae* XIII (1959/4) 204–234, különösen 229–234.

Órigenés magyarázata

A *Párbeszéd Héraclideüsszel* című munkában Órigenés kifejti, hogy Jézus *pneumája*, lelke és teste a szenvedésben elkülönült egymástól, a feltámadásban pedig ismét egyesült.⁸ Jézus a kereszten az Atya kezébe ajánlotta a *pneumát* (L 23,46), lelke alá szállt az alvilágba (Ps 16,10), teste pedig a sírban nyugodott. Azért mondja feltámadása után Mária Magdolnának, hogy ne érintse meg, mert nem ment még föl az Atyához, mivel a feltámadásban a teste egyesült a lelkével, *pneumája* azonban továbbra is még mintegy letétbe volt helyezve az Atyánál.

Másutt eltérő szempontú fejtegetés során ezzel egybehangzó magyarázatot ad, azt állítva, hogy Jézus szenvedése által legyőzte az ellenséget, e harc után azonban meg kellett tisztulnia olyan tisztulással, amelyet egyedül az Atya tud megadni, és amely azonos a tökéletes keresztséggel, melyről L 12,50-ben beszél: „Keresztséggel kell megkeresztelkednem, s mennyire vágyom utána, amíg be nem teljesedik.”⁹ Jézus feltámadása valójában hármasság feltámadás volt, három napig tartott, hiszen ő maga mondta teste templomáról, hogy három nap alatt építi fel. (J 2,19) Az első napon a Paradicsomban volt, ahogyan megígérte a latornak: „Még ma velem leszel a Paradicsomban” (L 23,43); a második napon megjelent Mária Magdolnának, aki még nem érintette meg; végül, a harmadik napon visszatért a mennybe az Atyához. (Mc 16,19; L 24,51; Act 1,9) Ezzel lett teljessé a feltámadása (vö. *Com. Jn.* 10.243–245).

A Kivonulás könyvéről mondott egyik homíliájában e három napot az Egyház szent *triduumával* azonosítja, amikor a hívő a keresztségben meghal, alá száll és feltámad. (*Hom. Ex.* 5.2) Ahogyan Krisztus feltámadása három nap alatt lett teljessé, úgy a keresztségben is három nap alatt teljesedik be az ember újjászületése. A hármasság megvalósul az alámerítkezésben is: aki Krisztusban megkeresztelkedik, a keresztség által vele együtt meghal, alá száll az alvilágba, és feltámad, hogy az égiek közé helyeztessen. Más szóval, belép a keresztelőmedencébe, alámerül, és újjászületve kilép onnan.

Ágoston magyarázata

A *noli me tangere* szavakban Ágoston szerint valamilyen misztérium (*sacramentum*) rejtőzik. (*Tract. Jn.* 121.3; *Ep.* 34,2) Vagy arról van szó, hogy Mária Magdolna a pogányokból lett Egyház előképe (*figura*), amely csak akkor hitt Krisztusban, amikor Krisztus már felment az Atyához; vagy pedig Krisztus azt tanítja, hogy úgy kell őbenne hinni, azaz értelemmel megérinteni őt, hogy ő és az Atya egy.

⁸ *Dialogus cum Heraclide*. Ed. J. SCHERER 1960 (SC LXVII). 136–138.

⁹ *ComJn.* 6. 288–291; *HomLev.* 9,5. Ld. erről C. BLANC-nak a helyhez fűzött magyarázatát in SC CLVII 57–58.

A János-evangélium elbeszélésének azt az elemét, amelyet Jeromos úgy értett, hogy Mária ide-oda forgatja a fejét (*Ep.* 120.5), Ágoston utalásnak tekinti a konverzióra. Mária először csakugyan a halottat keresi a sírboltban, vagyis még nem hisz a feltámadásban, a személyes megszólítás hatására azonban nem csupán testileg fordul meg (J 20,16 a latin fordításban: *conversa*; vö. 20,14: *conversa est retrorsum*), hanem a szívében is (*corde conversa*, vö. *Tract. Jn.* 121,3), hiszen azt válaszolja: „Rabboni”. Ágoston a jelenet értelmezésekor mély beleérzésről tesz tanúbizonyságot. Jeromostól és Ambrustól eltérően nem tulajdonít különösebb jelentőséget annak, hogy Mária Magdolna csak mesternek nevezi Jézust és nem messiási címen szólítja, hiszen tény, hogy Mária felismerte az élő Krisztust, akiről korábban biztosan tudta, hogy meghalt. Más szóval, abban a pillanatban, amikor kimondta: „Rabboni”, már hitt a feltámadásban.

Ez az értelmezés, amellet, hogy nagyon életszerű, nekem meggyőző is. Mária felismerése csakugyan bizonyítja, hogy hiszi: Krisztus valóban feltámadt. Szeretné őt megérinteni, amit nyilván nem azért tilt meg neki Jézus, mert továbbra is halottnak hiszi, de nem is feddésből, mert korábban halottnak hitte. Mi mást gondolhatott volna az Úrról, hiszen ott állt a kereszt alatt, ott volt, amikor Jézus meghalt (Mt 27,56), ott volt, amikor a holttestet a sírba tették (Mt 27,61), és másnap elsőként sietett a sírhoz? (Mt 28,1) Igaz, eleinte nem ismerte fel a feltámadt Krisztust, ahogyan a két Emmausba igyekvő tanítvány sem, pedig ők az egész hatvanstádiumnyi úton beszélgettek vele, és már értesültek az üres sírról is. (L 24,13–24) Először az apostolok is szellemnek gondolták a Feltámadottat (L 24,37), holott már az őt megérintő asszonyok (L 24,9–10; J 20,18) és a vele együtt étkező emmausi tanítványok is (L 24, 34–35) tanúságot tettek nekik Jézus igazi testben való feltámadásról.

A „Ne érints!” felszólítás tehát nem feddés, ahogyan Jeromos és mások is gondolják,¹⁰ hanem sokkal inkább valamiféle buzdítás a továbblépésre, amint azt Ambrus és Ágoston magyarázza: „Ne engem érints, mert én még nem mentem fel az Atyához.” Mária látta és felismerte a feltámadt Krisztust, de még nem ismerte fel benne az Atyával egyenlő Fiút, az Igét, aki kezdetben Istennél volt, és Isten volt; aki testté lett, hogy általa eljussunk az Atyához. Ágoston nagyon tudatosan, hangsúlyosan a János-evangélium összefüggésében értelmezi a feltámadt Jézus Máriához intézett szavait:

Azért tehát, hogy Mária Magdolna ne pusztán embernek gondolja Krisztust, azt mondja neki: ne így érints meg, az öltözékem van előtted, ügyelj arra, ami a mennyben történt, nyújtsd ki szíved kezét, és akkor érints meg, amikor felmegyek az Atyához. Így érintették azok, akik megvallották: „fölment a mennybe” (vö. J 3,13), „az Atya jobbján ül” (vö. R 8,34). Íme, így érinti az Egyház, akinek Mária Magdolna az előképe volt. (*Sermo* 375C,5)

Amíg Jeromosnak az érintés a hit jutalma, addig Ambrus és Ágoston magát a hitet azonosítja az érintéssel. Mária ugyan hisz már, látja és felismeri a feltámadt Jézust, de hite nem teljes, az úton jár, de még nem ért célba. A testben megjelent Isten Fiát kell felismernie Jézusban, vagyis magát Istent kell megérintenie, ami értelmi érin-

¹⁰ Nolai Paulinus *Ep.* 50.16; Turini Maximus *S.* 39a; Petrus Chrysologus *S.* 76.

téssel lehetséges. Az ilyen érintés: *accessus fidei*, vagyis Isten megközelítése azon hit által, amellyel hisszük, hogy Krisztus fent van az Atyánál (vö. *Ep.* 149.3). Tamásnak azért kellett megérintenie a sebek helyét, hogy higgye: Jézus valódi hús-vér testben támadt fel. Mária, aki hitte, hogy Jézus valódi testben támadt fel, azért nem érintette meg őt, mert ennek a hitnek tovább kellett növekednie, a feltámadt testtől el kellett jutnia az élő Isten megérintéséhez.

Jelentősége van annak a ténynek, hogy Mária Magdolna és Jézus találkozásáról húsvét hetében elmondott beszédében Ágoston visszautal arra a liturgikus cselekményre, amikor a hitjelöltek egyrészt a nagyböjtben ünnepélyesen, másrészt a keresztelekor kérdés-felelet formájában elmondták a keresztségi hitvallást, s ezzel megvallották, hogy hisznek Jézus Krisztusban, „aki fölment a mennybe” és „az Atya jobbán ül”. Ők e hitvallással megérintették az Atya jobbán ülő Fiút. Hitvallásuk nem az emlékezetbe vésett szöveg felmondása, hanem Krisztus isteni természetének valóságos megérintése. Az Egyház tagjai nem testileg érintik meg Jézust, hanem lelkileg, amikor megvallják, hogy Jézus Krisztus meghalt, feltámadt, felment a mennybe és az Atya jobbán ül. Mária Magdolna ezért előképe az Egyháznak.

Értelmezési javaslat

Mária Magdolna a hét első napján kora reggel, amikor még sötét volt, a sírhoz ment, ahol az elhengerített kő és az üres sír látványa fogadta. (J 20,1) Elfutott Simon Péterhez és Jánoshoz, és elmondta nekik, hogy az Urat elvitték onnan. (J 20,2) A két apostol a sírhoz szaladt, János előbb odaért, de bevárta Pétert. Miután megérkezett, lement a sírba, a nyomában János is, aki a golycsokat és mellettük a fejkendőt látva elhitte, amit Mária Magdolna mondott, tudniillik, hogy elvitték onnan Jézus holttestét. Ekkor ugyanis „még nem értették az Írást arról, hogy Jézusnak fel kell támadnia halottaiból”. (J 20,9) A két tanítvány ezután hazament, Mária viszont ott maradt, és sírdogált. (J 20,10–11) Ekkorra megérkezett a többi asszony is, akiket a szinoptikusok megneveznek, illetve akikre utalnak. Meglátták az angyalt, más hagyomány szerint az angyalokat, akik elmondták, hogy Jézus feltámadt, a tanítványok Galileában találkozhatnak vele. (Mt 28,2–7; Mc 16,3–7; L 24,2–8) Az asszonyok megrémültek, és elszaladtak anélkül, hogy bárkinek is szóltak volna. (Mc 16,8)

A legkorábbi görög kéziratok szerint Márk evangéliuma ennél a versnél véget ér. A később hozzáadott szakaszban (16,9–20) a hirtelen váltás miatt homályban maradnak lényeges részletek, hiszen korábban Mária Magdolnát még azoknak az asszonyoknak a társaságában láttuk, akik rémülten menekülnek az üres sírtól és az angyaloktól, Márk következő mondata viszont már arról szól, hogy a feltámadt Jézus először Mária Magdolnának jelent meg. (16,9) A tömör szöveg általánosságban mondja azt az asszonyokról, hogy miután az angyallal találkoztak: „kimentek, és elfutottak a sírtól, mert remegés és rémület fogta el őket, és nem mondtak senkinek semmit, mert félték”. (16,8) A következő mondatban pedig az (új) elbeszélő nézőpontot vált,

mert nem a történések részleteit kívánja elmondani, hanem ismét előlről kezdve a narrációt, arról számol be, hogy kinek jelent meg Jézus a feltámadása után. Elsőként Mária Magdolnának: „Amikor a hét első napján reggel feltámadt, először Mária Magdolnának jelent meg, akiből hét ördögöt űzött ki. Az elment és hírül vitte azoknak, akik korábban vele voltak, most pedig gyászolnak és siránkoznak.” (16,9–10)

Miképpen találkozott tehát először Mária Magdolna a feltámadt Krisztussal? Márk erre nem ad választ, viszont János párhuzamos szakasza, illetve annak egy apró részlete megoldást kínál. Mária Magdolna egyedül állt a sírnál, hiszen Péter és János hazamentek. (J 20,10–11) Ezt követi a beszélgetés az angyallal. A szinoptikusok szerint ekkor Mária Magdolna már nincsen egyedül. János tehát a szinoptikusokhoz hasonlóan elmondja a találkozást az angyallal, illetve az ő tudósításában angyalokkal, de Mária Magdolna szempontjából, hiszen az ő alakja és szerepe kiemelkedően fontos lesz, mert neki jelent meg először az Úr. Idézzük fel most már teljes egészében ezt a kulcsfontosságú szakaszt:

Mária pedig kinn állt a sírnál, és sírt. Amint sírdogált, lehajolt a sírboltba. Két angyalt lát fehér ruhában ülni, az egyiket fejtől, a másikat lábtól, ahol Jézus teste feküdt. Azok megkérdezik tőle: „Asszony, miért sírsz?” Ő azt feleli nekik: „Elvitték az én Uramat, és nem tudom, hová tették!” Miután ezt mondta, hátrafordult (*estraphé eis ta opisó*), és látja az ott álló Jézust, de nem tudta, hogy Jézus az. Jézus megkérdezi tőle: „Asszony, miért sírsz? Kit keresel?” Ő pedig, azt gondolva, hogy a kertész az, ezt feleli neki: „Uram, ha te vitted el őt, mondd meg nekem, hová tetted, és én elviszem!” Így szól hozzá Jézus: „Mária!” Ő megfordulva (*strapheisa*) azt mondja neki héberül: „Rabboni!” (J 20,11–16)

Mária tehát hátrafordul, amikor Jézus asszonynak szólítja, és ismét megfordul, amikor a nevét hallja! Először az üres sír bejáratánál fordul meg, Jézus felé, akit keres, de akit nem ismer fel. Mivel azonban szó van egy másik megfordulásról is, arra kell gondolnunk, hogy a kettő között valamelyest hosszabb idő telt el. Miután Mária az általa kertésznek vélt Jézustól a halott Jézus testét kérte, elindult hazafelé, követve a többi asszonyt, akik már nem voltak jelen. Ekkor azonban személyesen megszólította, nevéen nevezte őt Jézus. Mária odafordult, s e testi megfordulása valóságos benső fordulatot, *epistrophét* is jelentett, hiszen ebben a pillanatban a halott Jézust kereső Mária felismerte, és megszólította az élő Jézust: „Rabbóni!” Döbbenetes élmény lehetett!

Jézus válaszából következtethetünk arra, hogy Mária elindult Jézus felé, hogy átölelje.

Ne engem érints! Mert még nem mentem fel az Atyához. Hanem menj el a testvéreimhez, és mondd meg nekik: fölme gyek az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz, az én Istenemhez és a ti Istentekhez.

A tiltásnak nem Mária viselkedése az oka; nem az, hogy a halottak között kereste az élő, és nem is Jézus, amennyiben nem akarta, hogy feltámadása után és mennybemenetele előtt bárki vagy bármi feltartóztassa, netalántán valami tisztátalan beszenyyezze. Jézus tiltása valójában buzdítás, de nem abban a szűk értelemben, hogy „Ne gyere közelebb, hanem siess a tanítványokhoz, és vigyél hírt a feltámadásról”, hanem buzdítás a teljesség keresésére és megérintésére. Krisztus felmegy az Atyához,

ezért ott kell őt keresni és megérinteni. János evangélista a rá jellemző teológiai szemléletnek megfelelően fogalmazza meg Jézus üzenetét. Magdolna azt a feladatot kapja, hogy az Atyától alászállt, küldetését beteljesítő Ige feltámadásának és az Atyához való felemelkedésének híret elvigye a közösség tagjaihoz, akik már nem egyszerűen tanítványok, hanem a feltámadt Krisztus testvérei („az én Atyámhoz és a ti Atyátokhoz”).

Mária hite nem teljes mindaddig, amíg nem az Atya jobbán ülő Fiút érinti meg. Ezért példa és előkép az Egyház minden tagjának. Mivel ő volt az, akinek a feltámadt Krisztus először megjelent, az ő találkozása Jézussal mintája annak, ahogyan az egyes ember és az Egyház életében először megjelenik a feltámadt Krisztus, tudniillik a keresztségben. Úgy vélem, már János evangélista elbeszélése mögött is az ősegyház liturgikus élete és az a keresztségi teológia rejlik, amelyet Órigenés és Ágoston magyarázatai közvetítenek a legtisztábban. Erre enged következtetni a J 20,11–17 szakasz számos párhuzama J 10,1–18 példázatával a jó pásztorról, valamint maga az elbeszélés mód is, a jelen idő következetes használata a párbeszéd során, amit a modern fordítók mint zavaró stilisztikai hibát igyekeznek kiküszöbölni. Pedig mennyivel személyesebben képes megérinteni a szöveg az olvasót a jelen idő használata által!

Mária Magdolna találkozása Jézussal az Egyház jelenidejében zajlik. Jézus felismerése azzal kezdődik, hogy a jó pásztor „juhait nevükön szólítja, és kivezeti őket” az akolból (J 10,3), vagyis nevén nevezi Máriát, ahogyan a keresztségre jelentkezők is „új nevet” kapnak (vö. Ap 2,17). A juhok követik a jó pásztort, „mert ismerik a hangját” (J 10,4), ahogyan Mária az ismerős hangra és megszólításra fordul Jézus felé, és ahogyan a kereszstelendők is a jó pásztort követik a keresztségi liturgiában, a pásztort, „aki életét adja a juhokért”. (J 10,11) A keresztségben az ember megvallja a Háromságba vetett hitét, vagyis megérinti Istent, szentségi módon meghal, alászáll, feltámad, és az égiek közé helyeztetik: „Amikor tehát elnyered a harmadik nap misztériumát”, mondja Órigenés, „téged is vezetni kezd Isten, és ő maga mutatja meg neked az üdvösség útját”. (*Hom. Ex. 5.2*) Így emelkedik fel a megkeresztelt Krisztus által az Atyáig, „az én Istenemhez és a ti Istenetekhez”.